

**DR. FRA LEON PETROVIĆ, *KRŠĆANI BOSANSKE CRKVE*,
“Svjetlo riječi”, Sarajevo, i “Ziral”, Mostar, 1999. godine**

Veljača 1945. godine upisana je u najcrnju povijest hercegovačkih franjevaca na ovim prostorima. Naši se franjevci i čitav hrvatski puk s dubokim pijetetom sjećaju svoje braće i dušobrižnika koji su na najsvirepiji način ubijeni na svršetku II. svjetskog rata u Širokom Brijegu, Mostaru i drugim krajevima naše zemlje.

Uz ostala komemorativna sjećanja tim je povodom tiskana i jedna zanimljiva znanstveno-povijesna rasprava iz srednjovjekovne prošlosti Bosne i Hercegovine, autora dr. fra Leona Petrovića, jednog od ubijenih naših uglednih svećenika u Mostaru, pastira svoga puka i provincijala Hercegovačke franjevačke provincije.

Knjiga *Kršćani bosanske crkve* o problemu patarenstva ili bogumilstva u srednjovjekovnoj Bosni prvi put je tiskana 1953. godine u Sarajevu. U tom izdanju ime autora navedeno je samo inicijalima L. P. zbog bojazni od posljedica ili eventualne zabrane distribucije knjige, što znači da publikacija toga autora nije bila poželjna tadašnjem komunističkom režimu.

Izdavačima drugog izdanja, našoj uglednoj izdavačkoj kući “ZIRAL” iz Mostara, inače promicatelju lijepe knjige, i “SVJETLU RIJEČI” iz Sarajeva treba šira naša kulturna javnost odati priznanje što je knjiga ponovo ugledala svjetlo dana početkom 1999. godine.

Do sada su održana dva predstavljanja te knjige, u Mostaru i Sarajevu.

Odlučiti se sustavno istražiti i raspraviti kompleksnu problematiku srednjovjekovne bosanske crkve i riješiti njezinu stoljetnu enigmu nije nikada bila laka stvar. Mnogi su naši i strani znanstvenici i povjesničari godinama istraživali i publicirali svoja saznanja o toj delikatnoj materiji.

Neki su s više ili manje uspjeha pokušavali odgonetnuti tu dugogodišnju nepoznanicu. Međutim, još uvijek nije donesen konačan sud niti prava istina o srednjovjekovnoj bosanskoj crkvi i njezinim kršćanima.

Isto tako, ostalo je više tajni o podrijetlu, umjetnosti i simbolici srednjovjekovnih nadgrobnih spomenika – stećaka.

U uvodnom tekstu svoje knjige dr. fra Leon Petrović dao je obrazloženje koje je napisao neposredno pred svoju tragičnu smrt, a ono glasi: “Svjestan sam da je prevelika smjelost u ovako prepletenom pitanju poći potpuno novim putem i tvrditi protivno onome, što su drugi s priznatim auktoritetom davno kazali a što je javnost primila kao povijesnu istinu.”

Za vjersku sljedbu u srednjovjekovnoj Bosni autor tvrdi da je jedini ispravan naziv “kršćani”, što je čisti prijevod grčkolatinskog “christianus”. On negira tvrdnju drugih znanstvenika koji su bosanske kršćane nazivali bogumilima ili patarenima. Misli da bogumila u Bosni nije bilo, a pataren je podrugljiv naziv za sve kojima se nešto krivovjersko prebacivalo.

Prema Petroviću, korijene “bosanske hereze” i samostanske ustanove “kršćana” treba tražiti u staroj hrvatskoj državi X. i XI. stoljeća. U užoj Hrvatskoj progonjeni koncem XI. i početkom XII. stoljeća sklanjaju se u zaleđe, u Bosnu. Tu su, uz samostalnu Bosansku banovinu, ustanovili i samostalnu Crkvu sa samostalnim bosanskim biskupom.

Svećenstvo i puk nastavili su nepromijenjen crkveni i vjerski život po starim običajima i na narodnom jeziku. Predvodnici u Bosni bili su, kao i u Hrvatskoj, redovnici sv. Benedikta, koji su se, prema svom shvaćanju vjere, izolirali od jačih crkvenih centara i prozvali kršćanima.

Prema običaju onoga vremena od mnogih su proglašeni hereticima, a naročito od onih koji su pretendirali i pokušavali da Bosnu u političkom i vjerskom pogledu pokore. To se naročito odnosi na mađarske crkveno-političke krugove. Bosanski kršćani imali su jednu vrstu samostanskih ustanova. Živjeli su u svojim hižama i na dvorovima plemstva ne vodeći brigu o vjerskom i ćudorednom odgoju vjernika. Opsluživali su celibat (neženstvo). Od 1233. godine nestalo je nadzora metropolita. Otrgnuta od svoje zajednice, opće crkve, postala je odsječena grana koja se sasušila padom Bosne pod Turke 1482. godine.

Knjiga dr. fra Leona Petrovića znatan je prinos znanosti još jednog člana Hercegovačke franjevačke provincije u nizu nižih znanstvenika koji su istraživali povijesnu istinu o srednjovjekovnoj Bosni.

mr. Anđelko ZELENKA